

Удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення сільського господарства технічними засобами

Мета статті - обґрунтувати раціональні підходи до удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення сільського господарства технічними засобами, виділити й описати організаційну та економічну складові означеного механізму, систематизувати принципи його реалізації, визначити найбільш дієві й ефективні методи, важелі та інструменти впливу, навести підходи до формування середовища і сприятливих умов взаємодії суб'єктів та об'єктів у межах реалізації оптимальних моделей технічного забезпечення.

Методика дослідження. Використано методи: діалектичний метод пізнання, що дало можливість дослідити процес забезпечення сільського господарства технічними засобами з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків із ключовими ринковими і виробничими чинниками, системний підхід для досягнення оптимального складу, структури та принципів функціонування організаційно-економічного механізму забезпечення сільського господарства технічними засобами, ретроспективного аналізу, що дозволило оцінити динаміку стану і забезпеченості сільського господарства технічними засобами, визначити зміну ефективності їх використання та порівняти із середніми показниками такої ефективності по економіці, статистичного аналізу: ряди динаміки, середніх і відносних величин, індексний, порівняння та ін.

Результати дослідження. Проаналізовано сучасний стан і тенденції технічного забезпечення сільського господарства. Виявлено розбалансованість забезпеченості технічними засобами й результативності діяльності в економіці та сільському господарстві, оцінено зміни рівня віддачі коштів, вкладених у формування основних засобів сільського господарства та економіки в цілому. Доведено необхідність оптимізації засад технічного забезпечення сільського господарства на основі формування і запровадження комплексного дієвого підходу. Обґрунтовано засади удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення сільського господарства технічними засобами. Систематизовано принципи, методи, важелі та інструменти означеного механізму, виділено його інститути та інституції. Особливу увагу приділено формуванню й взаємодії організаційної й економічної складових механізму, забезпечення їх позитивного впливу на формування середовища й умов взаємодії суб'єктів і об'єктів технічного забезпечення, оптимізації моделей постачання технічних засобів у сільське господарство. Показано, що комплекс розроблених пропозицій сукупно дозволить підвищити рівень технічного забезпечення сільського господарства України, а як результат - позитивно позначиться на розвитку галузі, обсягах і якості виробництва сільськогосподарських продуктів, продовольчій безпеці держави, її експортному потенціалі й ролі на світових аграрних ринках.

Елементи наукової новизни. Запропоновано науково-методичний підхід до удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення сільського господарства технічними засобами на основі формування та реалізації спеціальних методів, важелів й інструментів впливу на процеси виробництва, постачання, придбання і використання сільськогосподарської техніки, активізації взаємодії інститутів та інституцій, врахування раціональних принципів роботи, створення сприятливих умов взаємодії та середовища функціонування суб'єктів і об'єктів технічного постачання. Виділено та обґрунтовано економічну й організаційну складові механізму, систематизовано їх елементи, що містять правове і моніторингово-інформаційне забезпечення, логістику, консультування і дорадництво, координацію, а також мотивацію, узгодження інтересів сторін, формування фінансових потоків.

Практична значущість. Запропоновано організаційно-економічний механізм забезпечення сільського господарства технічними засобами. Це дає можливість сформувати оптимальне середовище взаємодії суб'єктів і об'єктів постачання технічних засобів, створити привабливі умови для їхньої взаємодії на основні запровадження прямої, лізингової або гібридної моделі використання техніки. В кінцевому результаті практична реалізація запропонованого організаційно-економічного механізму сприятиме поліпшенню технічного рівня сільськогосподарських товаровиробників та інновацізації сільського господарства й дозволить підвищити ефективність діяльності. Табл.: 1. Рис.: 1. Бібліогр.: 12.

Ключові слова: сільське господарство; технічні засоби; організаційно-економічний механізм; інститути; інституції; державна економічна політика.

Марков Роберт Рубенович - аспірант відділу ціноутворення та аграрного ринку, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: rob.markov@gmail.com

Постановка проблеми. У сучасному світі технічне забезпечення та рівень інновацізації відіграють вирішальну роль у розвитку будь-

якої галузі економіки. Не є винятком і сільське господарство. Адже, як свідчать тенденції сегментації світових аграрних ринків по окремих країнах-операторах, саме рівень технічного розвитку, а не забезпеченість природними ресурсами чи погодно-кліматичні умови стають основним чинником збільшення виро-

* Науковий керівник - К.А. Пріб, доктор економічних наук, професор.

© Р.Р. Марков, 2019

бництва й реалізації сільськогосподарських продуктів. Для України сільське господарство являє собою важливу стратегічну сферу господарської діяльності, тому питання поліпшення його технічного забезпечення надзвичайно актуальні і мають вагомий практичний значимість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми забезпечення сільського господарства технічними засобами активно досліджуються вітчизняними науковцями-економістами. Зокрема слід виділити праці Н. В. Бондарчука [1], В. М. Булгакова [4], Н. І. Демчука [2], Н. П. Дубрової [2], Г. М. Калетніка [4], В. В. Лаврука [5], П. М. Макаренка [6], М. М. Моголової [7-8], А. Г. Морозова [9], Я. Ф. Навроцького [10-11], А. М. Пугача [2], О. О. Черкасова [12] та інших вчених.

Так, М. М. Моголова у своїх працях вказує на необхідність забезпечення як простого, так і розширеного відтворення основних засобів сільського господарства. При цьому до тріади найдієвіших чинників простого відтворення науковець відносить ефективний механізм амортизації, удосконалення практики переоцінки основних засобів та запровадження пільгового режиму оподаткування [7]. Натомість ключовим чинником розширеного відтворення дослідниця вважає поширення лізингу шляхом розвитку інфраструктури лізингових послуг, поліпшення умов їх надання і створення відповідного організаційного та інституційного забезпечення [8, с. 285-287].

Таку позицію щодо актуальності поширення практики агролізингу в Україні цілком поділяють Н. І. Демчук, Н. П. Дуброва, А. М. Пугач, В. В. Лаврук, Я. Ф. Навроцький [2, 5, 10, 11] та багато інших науковців. Однак досить часто учені зазначають, що лізинг, хоча й полегшує доступ товаровиробників до користування технікою, не вирішує проблему фінансових джерел технічного переоснащення галузі повною мірою. Отже, актуальним залишається пошук нових джерел фінансування [2, с. 25]. На думку О. О. Черкасова, для вирішення означеної проблеми замало акумулювати власні кошти підприємств, банківські кредити та операції лізингу, доцільно також активно долучати фінансові ресурси венчурних фондів, запроваджувати механізм аграрних розписок та залучати прямі іноземні інвестиції [12]. Наприклад, Я. Ф. Навроцький пропонує відновити програму компенсації за придбану сільськогосподарську техніку, а також

розробляти та фінансувати програми щодо впровадження інноваційних технологій виробниками вітчизняної сільськогосподарської техніки [10, с. 58].

Такі питання необхідності розвитку вітчизняного сільськогосподарського машинобудування у своїй праці піднімає П. М. Макаренко [6, с. 41]. Зокрема він вважає за необхідне удосконалити державне управління вітчизняним сільськогосподарським машинобудуванням, забезпечити його належну державну фінансову підтримку, узгодити норми правових актів щодо списання і реалізації основних засобів, забезпечити захист від недобросовісної конкуренції, удосконалити податкову політику, оптимізувати механізм кредитування підприємств сільськогосподарського машинобудування, сприяти розвитку ринку сільськогосподарської техніки та удосконаленню його інфраструктури тощо [6]. У свою чергу Г. М. Калетнік та В. М. Булгаков звертають увагу на необхідність вирішення проблем кадрового забезпечення процесів технічного оснащення і механізації сільського господарства та вказують, що нині необхідно удосконалити та інноватизувати систему аграрної технічної освіти [4, с. 33-34].

Чисельна когорта науковців зосереджує увагу на необхідності удосконалення не лише економічної та фінансової, а й організаційної сторони забезпечення сільського господарства технічними засобами. Зокрема Н. В. Бондарчук активно підтримує ідею формування агросервісних підприємств [1, с. 52]. При цьому А. Г. Морозов вказує на доцільність поширення кооперативної форми використання сільськогосподарської техніки задля досягнення порівняно значно вищої ефективності, ніж заснування державних прокатних пунктів чи інших моделей, особливо для мікропідприємств, невеликих фермерських господарств та особистих селянських господарств [9, с. 196]. Створення спеціальних регіональних структур - центрів інноваційного розвитку у формі державних, напівдержавних та приватних підприємств пропонує В. В. Лаврук. На думку науковця, їх робота має спрямовуватися на «освоєння у виробництві інновацій, проведення експертизи інноваційних проектів, інформаційного і консультаційного забезпечення інноваційної діяльності, реалізації інноваційних проектів, підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації підприємців у сфері інноваційної діяльності тощо» [5, с. 9].

Безумовно, напрацювання науковців позитивно впливають на розвиток матеріально-технічної бази та поліпшення постачання і використання техніки в сільському господарстві. Однак невирішеною залишається низка проблем, пов'язаних з удосконаленням цілісного організаційно-економічного механізму забезпечення сільського господарства технічними засобами щодо систематизації методів, інструментів і важелів впливу, визначення принципів функціонування цього механізму, виділення його організаційної та економічної складових, формування взаємоузгодженої роботи всіх інститутів та інституцій. Недостатньо дослідженими залишаються різновиди моделей технічного забезпечення та особливості їх практичного використання, підходи до формування сприятливого середовища взаємодії суб'єктів і об'єктів технічного забезпечення тощо.

Мета статті - обґрунтувати раціональні підходи до удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення сільського господарства технічними засобами, виділити й описати організаційну та економічну складові означеного механізму, систематизувати принципи його реалізації, ви-

значити найбільш дієві й ефективні методи, важелі та інструменти впливу, навести підходи до формування середовища і сприятливих умов взаємодії суб'єктів та об'єктів у межах реалізації оптимальних моделей технічного забезпечення.

Виклад основних результатів дослідження. Сільське господарство відіграє важливу роль в розвитку економіки України. Адже воно не лише забезпечує населення продуктами харчування, а переробну промисловість сировиною, посилюючи рівень продовольчої безпеки держави, а й поступово стає флагманом виходу вітчизняних товарів на світові ринки, створюючи реальні механізми інтеграції України у європейський та світовий економічний простір.

Однак поки що спостерігається дисбаланс між ефектом діяльності в сільському господарстві та його забезпеченістю основними засобами (табл.). Так, обсяг реалізації продукції сільського господарства досягає 3,8-5,5 % у сукупному обсязі реалізації по усіх галузях і сферах економічної діяльності в Україні. При цьому частка основних засобів галузі коливається лише в межах 1,2-4,3 % від їх сукупного обсягу в економіці.

Характеристика стану і технічного забезпечення сільського господарства України

Показник	Рік					2017 р. до 2013 р., %
	2013	2014	2015	2016	2017	
Обсяг реалізованої продукції суб'єктами господарювання, млн грн	166278	220163	372033	414800	467636	281,2
Частка обсягу реалізації с. - г. продукції у сукупному обсязі реалізації по економіці, %	3,8	4,9	6,5	6,0	5,5	-
Вартість основних засобів, млн грн	151833	167283	205575	264859	335302	220,8
Частка с. г. у сукупній вартості основних засобів в економіці, %	1,5	1,2	2,7	3,2	4,3	-
Капітальні інвестиції, млн грн	15746	16754	27079	44246	56979	361,9
Частка с. г. у сукупному обсязі капітальних інвестицій, %	6,8	8,2	10,8	13,6	13,8	-
Припадає в с. г. виручки від реалізації виробленої продукції на 1 грн: основних засобів	1,10	1,32	1,81	1,57	1,39	127,4
капітальних інвестицій	10,56	13,14	13,74	9,37	8,21	77,7
Припадає в економіці в цілому виручки від реалізації виробленої продукції на 1 грн: основних засобів	0,43	0,32	0,75	0,84	1,09	252,2
капітальних інвестицій	18,90	21,99	22,83	21,25	20,59	109,0

Джерело: Розрахунки автора на основі даних Державної служби статистики України [3].

Показник частки основних засобів галузі невпинно зростає завдяки посиленню інвестиційних процесів. Адже у 2013-2017 рр. частка капітальних інвестицій в сільському господарстві сягнула 6,8-13,8 % від загальноеконо-

мічного обсягу, а динамічність їх надходження була порівняно вищою. Однак і досі забезпеченість засобами й результативність діяльності в економіці та сільському господарстві залишаються доволі розбалансованими.

Водночас віддача коштів, вкладених у формування основних засобів сільського господарства, порівняно значно вища, ніж в економіці – відповідно 1,10-1,81 грн проти 0,32-1,09 грн упродовж останніх п'яти років. Тоді як віддача капітальних інвестицій поки що залишається нижчою та вирізняється істотним коливанням у динаміці. Хоча порівняння динаміки ефективності використання основних засобів і капітальних вкладень в економіці та у сільському господарстві свідчить на користь останніх. Це переважно стає результатом відмінностей інтенсивності інвестиційних процесів, ніж реальної віддачі коштів, що використовуються.

Виявлене підтверджує актуальність удосконалення засад технічного забезпечення сільського господарства на основі формування і запровадження комплексного й дієвого економічно-організаційного механізму.

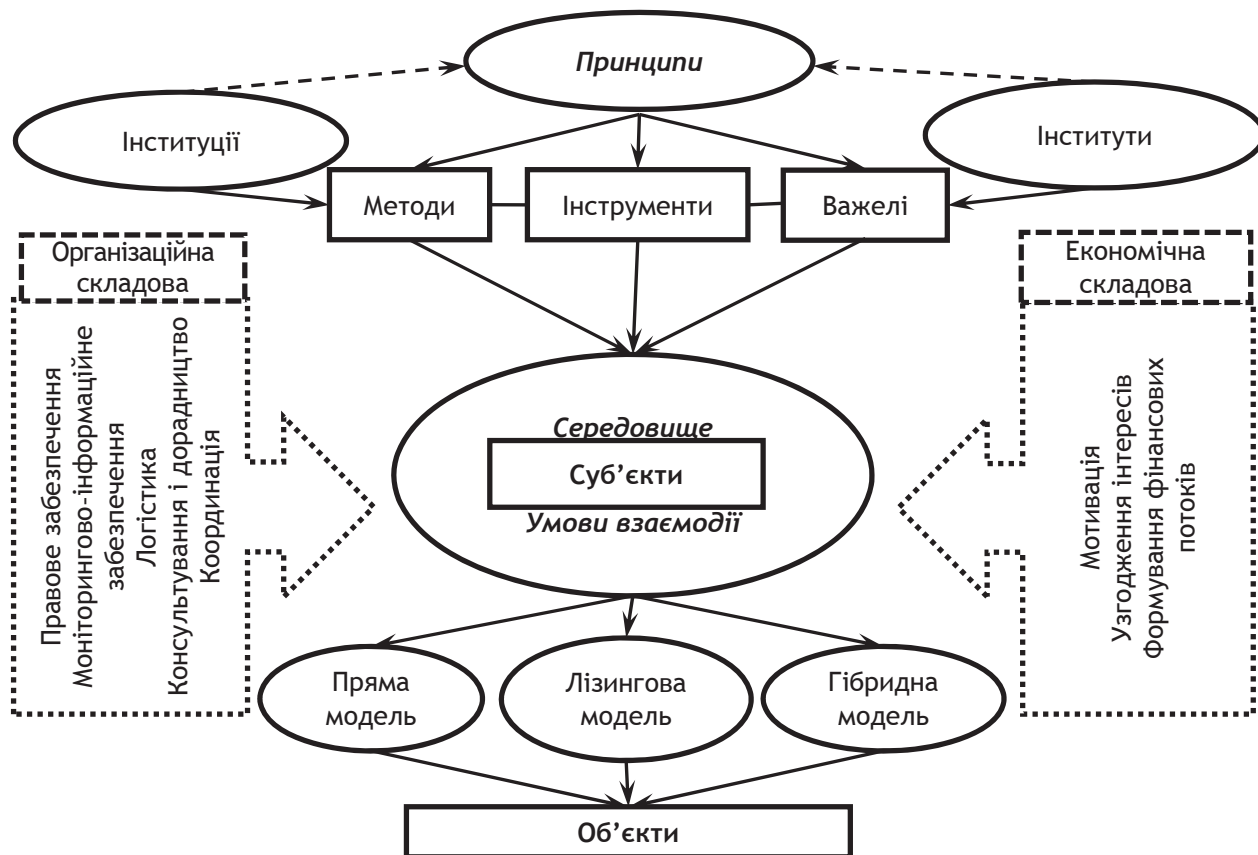
Такий організаційно-економічний механізм забезпечення сільського господарства технічними засобами являє собою сукупність організаційної та економічної компонент, що при своїй взаємодії за допомогою методів, важелів й інструментів впливу забезпечують формування сприятливого се-

редовища для функціонування ринку техніки та привабливі умови для постачання технічних засобів суб'єктам господарювання усіх галузей сільського господарства.

При цьому організаційна складова покликана створити своєрідний каркас для забезпечення руху матеріальних цінностей від виробника або дилера техніки до користувача, а економічна – сприяти виконанню економічних інтересів усіх учасників цього процесу. Повноцінне й ефективне функціонування механізму можливе виключно у процесі взаємодії і органічного поєднання цих компонент лише у такій двоскладовості.

Організаційна компонента механізму технічного забезпечення сільського господарства включає правове і моніторингово-інформаційне забезпечення, логістику, консультування й дорадництво, координацію взаємодії усіх суб'єктів ринку техніки та учасників економічних відносин постачання технічних засобів у сільське господарство.

У свою чергу економічна складова наведеного механізму містить мотивацію, узгодження інтересів суб'єктів економічних відносин та формування фінансових потоків (рис.).

Організаційно-економічний механізм забезпечення сільського господарства технічними засобами

Джерело: Розроблено автором.

Правове забезпечення включає усю сукупність законодавчих і нормативно-правових актів, що регулюють діяльність, взаємодію і взаємовідносини між учасниками ринку техніки. Насамперед правове забезпечення має спрямовуватися на врегулювання питань, що можуть стосуватися: 1) імпорту сільськогосподарської техніки; 2) надання державної фінансової підтримки на розвиток вітчизняного сільськогосподарського машинобудування; 3) компенсацій державою частини відсотків за користування кредитними ресурсами сільськогосподарськими товаровиробниками на технічне оснащення та оновлення основних засобів; 4) державної підтримки аграрного лізингу шляхом компенсації частини лізингових платежів; 5) взаємовідносин між господарючими суб'єктами у процесі спільного використання сільськогосподарської техніки; 6) кооперативних відносин у сфері обслуговування сільського господарства та ін.

Моніторингово-інформаційне забезпечення покликане спростити товаровиробникам доступ до інформації щодо наявності, типів, інноваційного рівня, цінової політики, умов постачання різної техніки вітчизняного й іноземного виробництва, а також про умови і можливості отримання преференційних режимів кредитування чи субсидування частини витрат на придбання технічних засобів.

Логістична складова покликана оптимізувати процес поставок техніки та максимально здешевити його з урахуванням можливостей біржово-збутової, дорожньо-транспортної, складської, фінансової інфраструктури та інших сегментів ланцюга поставок технічних засобів суб'єктам сільського господарства. Консультування і дорадництво має спростити доступ сільськогосподарських товаровиробників до користування державною підтримкою, а також сприяти їх участі в спеціальних програмах і проектах щодо поліпшення техніко-технологічного рівня. Координація спрямована на забезпечення умов співробітництва усіх учасників процесів технічного забезпечення сільського господарства.

Мотивація учасників процесу, як елемент економічної складової організаційно-економічного механізму, покликана спонукати господарюючих суб'єктів до продовження та розширення своєї господарської

діяльності. У свою чергу узгодження інтересів учасників має ґрунтуватися на забезпеченні еквівалентності обміну та досягненні достатнього рівня ефективності й норми прибутку в усіх ланцюгах виробництва, постачання та використання сільськогосподарської техніки. Відповідно формування фінансових потоків потребує подальшого удосконалення платіжних систем зі скороченням можливостей тінізації економіки та недопущенням застосування непрозорих схем розрахунків між господарючими суб'єктами й щодо використання засобів державної підтримки.

Реалізація та взаємодія організаційної й економічної складових механізму забезпеченості сільського господарства технічними засобами відбувається через сукупність інститутів і інституцій шляхом використання спеціальних методів, важелів й інструментів впливу. Методи можуть мати прямий і непрямий характер, спрямовуватися як на безпосередню активізацію виробників, імпортерів, постачальників техніки, лізингових компаній, обслуговуючих підприємств та власне сільськогосподарських товаровиробників, так і не створення сприятливих умов їх взаємодії.

Регулюючі важелі впливу можуть бути доволі різноманітними. Однак їх склад і структура істотно залежать від фінансових можливостей консолідованого бюджету, типу економічної політики держави, рівня її втручання в перебіг ринкових процесів, стану та потреб господарюючих суб'єктів й від багатьох інших чинників і процесів. З точки зору сучасного стану і поліпшення забезпеченості сільського господарства технічними засобами найбільш впливовими важелями регулювання залишаються системи оподаткування та амортизації, кредитне і митно-тарифне регулювання, політика ціноутворення й система прямої фінансової підтримки. У межах використання кожного з регулюючих важелів може запроваджуватися низка відокремлених інструментів. Наприклад, щодо системи оподаткування як регулюючого важеля відокремленими інструментами впливу можуть бути запровадження пільг зі сплати конкретного податку, зниження ставки оподаткування, уведення спеціального податкового режиму тощо. Стосовно кредитного регулювання можуть запроваджуватися інструменти зниження кредит-

ної ставки, перерозподілу зобов'язання щодо сплати відсотків за користування кредитами між товаровиробником і державою в особі визначених органів чи організацій тощо.

При цьому оптимізація оподаткування дозволяє створити, з одного боку, умови для підвищення інвестиційної привабливості галузей і підприємств сільського господарства, тоді як з іншого – акумулювати додаткові фінансові ресурси на технічне оновлення, модернізацію та інноватизацію виробництва. Водночас надмірний податковий тиск пригнічує ділову інвестиційну активність та спричинює виникнення і посилення стагнаційних процесів. У практиці регулюючого впливу податкові важелі використовуються доволі розгалужено й включають податкові знижки і канікули, спрощення порядку оподаткування, податкового обліку і звітності, запровадження неоподатковуваних мінімумів та спеціальних податкових інвестиційних кредитів тощо. В Україні податковий вплив на технічне оновлення виробничого апарату сільського господарства найбільш ефективно забезпечувався через запровадження спрощеної системи оподаткування (фіксований сільськогосподарських та єдиний податки), пільги зі сплати податку на прибуток підприємств, надання податкових знижок на здійснення інвестиційних витрат шляхом застосування відповідних пільг із ПДВ тощо. Однак практика податкового регулювання не набула стабільного і системного характеру, що призвело до скасування виправданих преференцій в режимі оподаткування доданої вартості та прийнятті деяких інших деструктивних рішень. У перспективі такі підходи доцільно переглянути та поновити використання податкових пільг і преференційних режимів на оновлення та модернізацію технічного забезпечення сільського господарства.

Почасти впливовою складовою податкового стимулювання виступає виважена амортизаційна система. Потрібно визнати, що прийняті нині норми та методи нарахування амортизації в українському сільському господарстві та економіці загалом цілком обґрунтовані й ефективні з погляду забезпечення процесів оновлення технічного апарату. Однак у практиці амортизаційної політики потребує вирішення проблема вчасної та адекватної індексації вартості основних за-

собів з метою невілювання інфляційних втрат капіталу, яка подеколи зводить нанівець позитивні зрушення щодо запровадження методів і норм прискореної амортизації. Тому, підтримуючи думку М. М. Могилової [7, 8], вважаємо за доцільне оптимізувати підходи до врахування інфляційних втрат у сільському господарстві та удосконалити методи і механізми індексації основних засобів.

Для сільського господарства внаслідок подовженості операційного і фінансового циклів, виникнення сезонності та лагів у часі понесення витрат і отримання кінцевих фінансово-економічних результатів діяльності вагоме значення набула кредитна підтримка товаровиробників, що може реалізуватися через регулювання облікової ставки та ставки позикового відсотка, надання кредитних гарантів та пільгових кредитів, сплати частини відсотків за користування кредитними ресурсами за рахунок бюджетних коштів тощо. В Україні така підтримка через бюджетний механізм здешевлення кредитів практикується уже понад десятиліття і забезпечує позитивні результати. Однак виділення коштів вирізняється нестабільністю – від повної відсутності фінансування (2010 та 2014 рр.) до забезпечення значних обсягів (827 млн грн у 2012 р.) або коливання у межах 66-300 млн грн у рік у 2015-2019 рр. Тому у перспективі доцільно стабілізувати та поступово нарощувати фінансові потоки в рамках державної підтримки програм здешевлення кредитів для сільськогосподарських товаровиробників на придбання техніки. Підкреслимо, що аналогічної точки зору притримується й ціла когорта українських науковців [2, 10, 12]. Також одночасно із розширенням кредитної підтримки доцільно продовжувати фінансування програм здешевлення лізингових операцій для вітчизняних сільськогосподарських підприємств [7, 2, 5, 10, 11].

Запровадження митно-тарифного регулювання та спеціальної політики ціноутворення забезпечується через регулювання диспаритетів обміну між сільським господарством та іншими сферами економіки, врегулювання порядку ціноутворення на техніку вітчизняного та імпортного виробництва, запровадження цінових преференцій тощо. Однак для вирішення проблем технічного оснащення сільського господарства

України ці два регулюючі важелі мають впроваджуватися з огляду на процеси і динаміку розвитку вітчизняного сільськогосподарського машинобудування та процеси техніко-технологічного розвитку у світі, чого поки що у повному обсягу також не досягнуто.

Крім того, доцільно удосконалювати механізми прямої державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, яка поки що в Україні залишається досить неефективною. Адже їй притаманне не лише значне коливання у динаміці (наприклад в обсягах 1473 млн грн у 2017 р., 695 млн грн у 2018 р. та запланованих 882 млн грн на 2019 р.), а й неефективний розподіл коштів, який не забезпечує підтримку розвитку товаровиробників та викривлює конкуренцію в сільському господарстві. Також доцільно запроваджувати й інші важелі та інструменти впливу на процес забезпечення сільськогосподарських товаровиробників технічними засобами.

Варто зазначити, що сільське господарство України вирізняється багатоукладністю та досить великим розмаїттям форм господарювання, функціонуванням різних за розмірами й виробничою структурою суб'єктів. Тому нині немає і не може бути єдиної оптимальної для всіх господарюючих суб'єктів моделі технічного забезпечення. Адже моделі, найбільш виправдані для великих підприємств, у тому числі господарських структур агрохолдингового типу, абсолютно неможливо запровадити у малих, мікропідприємствах, значній частці фермерських господарств і, тим паче, в особистих селянських господарствах. І навпаки – моделі технічного забезпечення, що ефективні для малих форм господарювання, часто цілком неприйнятні для великого агробізнесу. Тому в межах організаційно-економічного механізму забезпечення сільського господарства технічними засобами доцільно розвивати три типи таких моделей: пряму, за якої постачання техніки здійснюється безпосередньо сільськогосподарським товаровиробникам, лізингової – відповідно з використанням механізму лізингу, а також гібридної, коли постачання техніки відбувається машинно-тракторним парком, обслуговуючим кооперативам й іншим спеціалізованим підприємствам та організаціям з подальшим спільним використанням сільськогосподарськими товаровиробниками за різноманітними формами та угодами.

Сукупно запропоноване удосконалення організаційно-економічного механізму технічного забезпечення сільського господарства дозволить підвищити техніко-технологічний рівень господарювання та посилити його інноваційні основи.

Висновки. Наявність технічних засобів у сільському господарстві зростає у динаміці, але залишається недостатньою, не забезпечуючи належний техніко-технологічний рівень та інноватизацію виробництва. Для її поліпшення необхідно удосконалити організаційно-економічний механізм забезпечення сільського господарства технічними засобами як сукупності організаційної та економічної компонент, що своєю взаємодією на основі сукупності методів, важелів й інструментів впливу уможливають формування сприятливого середовища для функціонування ринку техніки та привабливі умови для постачання технічних засобів суб'єктам господарювання усіх галузей сільського господарства. Реалізація механізму має спрямовуватися на поширення прямої, лізингової та гібридної моделей постачання й використання сільськогосподарської техніки товаровиробниками різних організаційно-правових форм господарювання. Основними елементами означеного механізму мають стати правове та моніторингово-інформаційне забезпечення, логістика, консультування і дорадництво, координація взаємодії усіх суб'єктів ринку техніки та учасників економічних відносин постачання технічних засобів, а також мотивація, узгодження інтересів суб'єктів економічних відносин та виважене і прозоре формування фінансових потоків. Основними важелями дії механізму мають стати системи оподаткування й амортизації, кредитне та митно-тарифне регулювання, політика ціноутворення й система прямої фінансової підтримки тощо.

У перспективі задля розвитку процесів забезпечення сільського господарства технічними засобами доцільно обґрунтувати підходи щодо удосконалення методів і важелів впливу на повноцінне відродження вітчизняного сільськогосподарського машинобудування, а також розширення діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, машинно-тракторних парків і станцій, інших спеціалізованих підприємств та організацій.

Список бібліографічних посилань

1. Бондарчук Н. В. Сучасні проблеми матеріально-технічної бази та матеріально-технічного забезпечення сільського господарства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 6. С. 49-53.
2. Демчук Н. І., Дуброва Н. П., Пугач А. М. Напрями розвитку матеріально-технічного забезпечення сільського господарства України в умовах членства в СОТ. *Агросвіт*. 2011. № 8. С. 18-25.
3. Державна служба статистики України. URL : <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 11.02.2019).
4. Калетник Г. М., Булгаков В. М. Сучасний стан та перспективи кадрового і наукового забезпечення галузі механізації сільського господарства. *Механізація і електрифікація сільського господарства*. 2013. Вип. 97 (1). С. 24-35.
5. Лаврук В. В. Обґрунтування створення регіональних центрів у системі інноваційного забезпечення сільського господарства. *Агросвіт*. 2010. № 11. С. 8-12.
6. Макаренко П. М. Розвиток виробничо-технічного забезпечення сільського господарства. *Технологічний аудит та резерви виробництва*. 2011. № 1. С. 37-42.
7. Моголова М. М. Оцінка основних засобів сільського господарства в контексті інформаційного забезпечення обґрунтування державної політики. *Економіка АПК*. 2013. № 9. С. 20-25.
8. Моголова М. М. Роль лізингу в забезпеченні відтворення основних засобів сільського господарства. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2013. № 2 (6). С. 281-289.
9. Морозов А. Г. Діяльність сільськогосподарської кооперації із технічного забезпечення селянських господарств. *Український селянин*. 2005. Вип. 9. С. 195-200.
10. Навроцький Я. Ф. Тенденції розвитку ринку сільськогосподарської техніки. *Економіка АПК*. 2015. № 8. С. 56-59.
11. Навроцький Я. Ф. Теоретичні та практичні засади формування ринку сільськогосподарської техніки. *Економіка АПК*. 2016. № 10. С. 47-52.
12. Черкасов О. О. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів сільського господарства. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2016. Т. 21, Вип. 2. С. 110-114.

References

1. Bondarchuk, N.V. (2010). Suchasni problemy materialno-tekhnichnoi bazy ta materialno-tekhnichnoho zabezpechennia silskoho hospodarstva [Modern problems of the material and technical base and logistical support of agriculture]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 6, pp. 49-53 [In Ukrainian].
2. Demchuk, N.I., Dubrova, N.P., & Puhach, A.M. (2011). Napriamy rozvytku materialno-tekhnichnoho zabezpechennia silskoho hospodarstva Ukrainy v umovakh chlenstva v SOT [Development directions of material and technical support of agriculture of Ukraine in conditions of the WTO membership]. *Ahrosvit*, 8, pp. 18-25 [In Ukrainian].
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].
4. Kaletnik, H.M. & Bulhakov, V.M. (2013). Suchasnyi stan ta perspektyvy kadrovoho i naukovoho zabezpechennia haluzi mekhanizatsii silskoho hospodarstva [Current status and prospects of personnel and scientific support of the agricultural mechanization industry]. *Mekhanizatsiia i elektryfikatsiia silskoho hospodarstva*, 97 (1), pp. 24-35 [In Ukrainian].
5. Lavruk, V.V. (2010). Obhruntuvannia ctvorennia rehionalnykh tsentriv u systemi innovatsiinoho zabezpechennia silskoho hospodarstva [Justification of the creation of regional centres in the system of innovative provision of agriculture]. *Ahrosvit*, 11, pp. 8-12 [In Ukrainian].
6. Makarenko, P.M. (2011). Rozvytok vyrobnycho-tekhnichnoho zabezpechennia silskoho hospodarstva [Development of production and technical support of agriculture]. *Tekhnolohichniy audyt ta rezervy vyrobnytstva*, 1, pp. 37-42 [In Ukrainian].
7. Mohylova, M.M. (2013). Otsinka osnovnykh zasobiv silskoho hospodarstva v konteksti informatsiinoho zabezpechennia obgruntuvannia derzhavnoi polityky [Estimation of basic means of agriculture in context of informational support for justification of the state policy]. *Ekonomika APK*, 9, pp. 20-25 [In Ukrainian].
8. Mohylova, M.M. (2013). Rol lizynhu v zabezpechenni vidtvorennia osnovnykh zasobiv silskoho hospodarstva [Role of leasing in ensuring the reproduction of basic agricultural products]. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky)*, 2 (6), pp. 281-289 [In Ukrainian].
9. Morozov, A.H. (2005). Diialnist silskohospodarskoi kooperatsii iz tekhnichnoho zabezpechennia selianskykh hospodarstv [Activities of agricultural cooperatives on technical support of peasant farms]. *Ukrainskyi selianyn*, 9, pp. 195-200 [In Ukrainian].
10. Navrotskyi, Ya.F. (2015). Tendentsii rozvytku rynku silskohospodarskoi tekhniky [Development trends of the agricultural machinery market]. *Ekonomika APK*, 8, pp. 56-59 [In Ukrainian].
11. Navrotskyi, Ya.F. (2016). Teoretychni ta praktychni zasady formuvannia rynku silskohospodarskoi tekhniky [Theoretical and practical principles for formation of the market of agricultural machinery]. *Ekonomika APK*, 10, pp. 47-52 [In Ukrainian].
12. Cherkasov, O.O. (2016). Finansove zabezpechennia vidtvorennia osnovnykh zasobiv silskoho hospodarstva [Financial support of reproduction of basic means of agriculture]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Serii : Ekonomika*, Vol. 21, Issue 2, pp. 110-114 [In Ukrainian].

Markov R.R. Improvement of organizational and economic mechanism for the provision of agricultural protection with technical means

The purpose of the article is to justify rational approaches to improving the organizational and economic mechanism for the provision of agricultural protection with technical means, to highlight and describe organizational and economic components of the aforementioned mechanism, to systematize principles of its implementation, to identify the most effective and productive methods, leverages and instruments of influence, to approach formation of an environment and favourable conditions for an interaction between subjects and objects within the framework for implementation of optimal models of technical provision.

Research methods. In the research process the following methods were used: dialectical method of cognition, which made it possible to study the process of providing agriculture with technical means, taking into account causal relationships with key market and production factors; systematic approach for achieving an optimal composition, structure and principles for functioning of

the organizational and economic mechanism of the provision of agriculture with technical means; retrospective analysis, which allowed to assess dynamics of the state and provision of agriculture with technological means, determine changes in an efficiency of their use and compare with average indicators of such efficiency in the economy in general; statistical analysis, namely rows of dynamics, average and relative values, index, comparison, etc.

Research results. The current state and trends of technical provision of agriculture were analysed. Imbalance of technical means and performance in the economy and agriculture was found, and changes in the level of return on money used in the formation of basic means of agriculture and the economy in general were estimated. The necessity of optimization of principles of technical provision of agriculture on basis of the formation and implementation of a complex and effective approach was proved. Improvement principles for the organizational and economic mechanism of provision of agriculture with technical means were substantiated. Principles, methods, leverages and instruments of the aforementioned mechanism were systematized, as well as its institutes and institutions were allocated. Particular attention was paid to the formation and interaction of organizational and economic components of the mechanism, ensuring their positive influence on the formation of environment and conditions for interaction between entities and objects of technical support, and optimization of supply models of technical means in agriculture. It was shown that a complex of developed proposals will increase a level of technical support of agriculture in Ukraine, and as a result, it will positively affect the industry's development, volumes and quality of agricultural production, food security of the state, its export potential and role in the world agrarian markets.

Elements of scientific novelty. Scientific and methodical approach to the improvement of an organizational and economic mechanism for providing agriculture with technical means is based on the formation and implementation of special methods, leverages and instruments of influence on processes of production, supply, acquisition and use of agricultural machinery, enhancing interaction of institutes and institutions, taking into account rational principles for work, creation of favourable interaction conditions and environment for functioning of subjects and objects of the technical supply. There were identified economic and organizational components of the mechanism, and its elements, including legal and monitoring-informational support, logistics, consulting, coordination, motivation, coordination of parties' interests, formation of financial flows, were systematized.

Practical significance. Organizational and economic mechanism of providing agriculture with technical means was offered. This gives an opportunity to form an optimal environment for the interaction of subjects and objects of technical means' supply, and to create attractive conditions for their interaction on basis of introduction of direct, leasing or hybrid model of the technology use. Ultimately, practical implementation of the proposed organizational and economic mechanism will help to improve a technical and innovative level of agricultural producers and increase their efficiency. Tabl.: 1. Figs.: 1. Refs.: 12.

Keywords: agriculture; technical means; organizational and economic mechanism; institutes; institutions; state economic policy.

Markov Robert Rubenovich - post-graduate student of the department of pricing and agrarian market, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony str., Kyiv)
E-mail: rob.markov@gmail.com

Марков Р.Р. Усовершенствование организационно-экономического механизма обеспечения сельского хозяйства техническими средствами

Цель статьи - обосновать рациональные подходы к совершенствованию организационно-экономического механизма обеспечения сельского хозяйства техническими средствами, выделить и описать организационную и экономическую составляющие обозначенного механизма, систематизировать принципы его реализации, определить наиболее действенные и эффективные методы, рычаги и инструменты влияния, привести подходы к формированию среды и благоприятных условий взаимодействия субъектов и объектов в пределах реализации оптимальных моделей технического обеспечения.

Методика исследования. Использованы методы: диалектический метод познания, что дало возможность исследовать процесс обеспечения сельского хозяйства техническими средствами с учетом причинно-следственных связей с ключевыми рыночными и производственными факторами; системный подход для достижения оптимального состава, структуры и принципов функционирования организационно-экономического механизма обеспечения сельского хозяйства техническими средствами, ретроспективного анализа, что позволило оценить динамику состояния и обеспеченности сельского хозяйства техническими средствами, определить изменение эффективности их использования и сравнить со средними показателями такой эффективности по экономике, статистического анализа: ряды динамики, средних и относительных величин, индексный, сравнительный и др.

Результаты исследования. Проанализированы современное состояние и тенденции технического обеспечения сельского хозяйства. Выявлена разбалансированность обеспеченности техническими средствами и результативности деятельности в экономике и сельском хозяйстве, оценены изменения уровня отдачи вложений, направленных на формирование основных средств сельского хозяйства и экономики в целом. Доказана необходимость оптимизации принципов технического обеспечения сельского хозяйства на основе формирования и внедрения комплексного действенного подхода. Обоснованы принципы совершенствования организационно-экономического механизма обеспечения сельского хозяйства техническими средствами. Систематизированы принципы, методы, рычаги и инструменты обозначенного механизма, выделены его институты и институции. Особое внимание уделено формированию и взаимодействию организационной и экономической составляющих механизма, обеспечение их положительного влияния на формирование среды и условий взаимодействия субъектов и объектов технического обеспечения, оптимизации моделей поставки технических средств в сельское хозяйство. Показано, что комплекс разработанных предложений совокупно позволит повысить уровень технического обеспечения сельского хозяйства Украины, а как результат - положительно отразится на развитии отрасли, объемах и качестве производства сельскохозяйственных продуктов, продовольственной безопасности государства, его экспортном потенциале и роли на мировых аграрных рынках.

Элементы научной новизны. Предложен научно-методический подход к совершенствованию организационно-экономического механизма обеспечения сельского хозяйства техническими средствами на основе формирования и реализации специальных методов, рычагов и инструментов влияния на процессы производства, поставки, приобретения и использования сельскохозяйственной техники, активизации взаимодействия институты и институций, учета рациональных принципов работы, создания благоприятных условий взаимодействия и среды функционирования субъектов и объектов технического обеспечения. Выделены и обоснованы экономическая и организационная составляющие механизма, систематизированы их элементы, содержащие правовое и мониторингово-информационное обеспечение, логистику, консультирование и консалтинговую деятельность, координацию, а также мотивацию, согласования интересов сторон, формирование финансовых потоков.

Практическая значимость. Предложено организационно-экономический механизм обеспечения сельского хозяйства техническими средствами. Это дает возможность сформировать оптимальную среду взаимодействия субъектов и объектов поставки технических средств, создать привлекательные условия для их взаимодействия на основе внедрения прямой, лизинговой или гибридной модели использования техники. В конечном результате практическая реализация предложенного организационно-экономического механизма будет способствовать улучшению технического уровня сельскохозяйственных товаропроизводителей и инноватизации сельского хозяйства и позволит повысить эффективность деятельности. Табл. : 1. Илл. : 1. Библиогр. : 12.

Ключевые слова: сельское хозяйство; технические средства; организационно-экономический механизм; институты; институции; государственная экономическая политика.

Марков Роберт Рубенович - аспирант отдела ценообразования и аграрного рынка, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (г. Киев, ул. Героев Оборона, 10)

E-mail: rob.markov@gmail.com

Стаття надійшла до редакції 08.05.2019 р.

Фахове рецензування: 14.05.2019 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Марков Р. Р. Удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення сільського господарства технічними засобами. *Економіка АПК*. 2019. № 5. С. 115 – 124.

* * *

Новини АПК

Від державної підтримки має бути максимальний економічний та соціальний ефект

Підтримка малого та середнього фермерства залишається в переліку ключових пріоритетів Мінагрополітики. Саме тому Міністерство розпочинає всеукраїнську інформаційну кампанію з підтримки розвитку фермерства. Про це зазначила в. о. Міністра аграрної політики та продовольства України Ольга Трофімцева на прес-конференції на тему: «Мінагрополітики розгортає мобільні інформаційні центри з підтримки розвитку фермерства».

«Один із висновків, який ми зробили минулого року - це те, що фермери не мають достатньої інформації про можливості підтримки, яку вони можуть отримати від держави. Тому цього року ми вирішити зробити конкретні кроки і максимально посилити комунікацію фахівців Мінагрополітики з фермерами на місцях, безпосередньо в регіонах, а не в Києві», - наголосила Ольга Трофімцева та додала, що в кожній області протягом червня-липня будуть проведені відповідні семінари, на яких фермери зможуть отримати вичерпну інформацію щодо процедури отримання держпідтримки, а також в подальшому матимуть постійний контакт з відповідальними особами в регіонах, які зможуть надавати консультації.

В. о. Міністра повідомила, що перший такий семінар вже проведено 22 травня в Києві, всі інші семінари будуть організовані згідно з розробленим графіком, який розміщено на сайті Міністерства.

Сьогодні ми маємо понад 33 тис. фермерських господарств, кожне з яких обробляє не більше 500 га землі. Фермерські господарства становлять майже 70% від загальної кількості сільськогосподарських підприємств, яких налічується близько 49 тис. Крім фермерських господарств сільськогосподарську продукцію виробляють 4 млн особистих селянських господарств. Для підтримки та розвитку фермерських господарств, сільськогосподарської кооперації та стимулювання господарств населення до переходу у фермерські, в тому числі сімейні господарства, Урядом у 2017 р. прийнято Концепцію розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 роки, одним з напрямів якої є впровадження нових фінансових інструментів підтримки фермерства. Це стимулюючий інструмент для фермерів виходити з «тіні» і працювати у правовому економічному полі.

Крім того, важливо й те, що ініціативу Мінагрополітики щодо розгортання мобільних інформаційних центрів підтримали і європейські партнери, тому всі заходи в межах інформаційної кампанії проводяться спільно з проектом ЄС SAFPI.

Прес-служба Мінагрополітики